

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1224/2009 oraz zmieniającego rozporządzenia Rady (WE) nr 768/2005, (WE) nr 1967/2006, (WE) nr 1005/2008 oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1139 w odniesieniu do kontroli rybołówstwa”

[COM(2018) 368 final – 2018/0193 (COD)]

(2019/C 110/22)

Sprawozdawca: **Emilio FATOVIC**

Wniosek o konsultację	Parlament, 10.9.2018 Rada, 5.7.2018
Podstawa prawna	Art. 43 ust. 2 i art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	19.6.2018 i 18.9.2018
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego
Data przyjęcia przez sekcję	27.11.2018
Data przyjęcia na sesji plenarnej	12.12.2018
Sesja plenarna nr	539
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	219/1/2

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) zasadniczo zgadza się z wnioskiem ustawodawczym Komisji w sprawie kontroli rybołówstwa. Jednak niektóre problemy zasygnalizowane już przez zainteresowane strony tego sektora nie zostały odpowiednio omówione czy jasno rozwiązane.

1.2. EKES powołuje się na zasadę, zgodnie z którą koncepcja zrównoważonego rozwoju powinna być opracowana z perspektywy gospodarczej, społecznej i środowiskowej. Dlatego też podkreśla, że wniosek Komisji nie opiera się na jasnej ocenie skutków społecznych i gospodarczych, która byłaby wskazana w związku z głębokim kryzysem sektora w różnych krajach europejskich wywierającym silny wpływ na zatrudnienie i gospodarkę społeczności przybrzeżnych.

1.3. Wniosek Komisji nie uwzględnia dwóch poważnych i istotnych zjawisk takich jak brexit i zmiana klimatu. Oba te zjawiska zmieniają, choć w różny sposób, metody połowowe i łowiska, w związku z czym wymagają odpowiednich rozważań i działań, by nie dopuścić do zachwiania równowagi w sektorze rybołówstwa.

1.4. Wdrożenie opartego na „systemie licencji na punkty” systemu kontroli i kar musi być jednolite w całej UE, by zagwarantować zarówno uczciwą konkurencję podmiotów, jak i jakość i identyfikowalność produktów rybołówstwa w interesie wszystkich europejskich obywateli i z korzyścią dla ich zdrowia. Jednocześnie kary powinny opierać się na kryteriach zarządzania ryzykiem i powinny być faktycznie proporcjonalne i odstraszające.

1.5. EKES uważa, że cyfryzacja jest z pewnością istotnym narzędziem gwarantującym skuteczną kontrolę. Niemniej EKES wskazuje, że obowiązki rybaków nie zmniejszyły się znacząco w porównaniu z poprzednimi przepisami (zwłaszcza dla łodziowego rybołówstwa przybrzeżnego), ani też nie uproszczono ich dostatecznie, jak zapowiedziała Komisja. Zaleca się przeprowadzenie dodatkowych badań nad rzeczywistym zastosowaniem określonych norm, ze szczególnym uwzględnieniem statków o długości poniżej 10 metrów.

1.6. EKES sprzeciwia się przekrojowemu zobowiązaniu do instalacji telewizji przemysłowej (CCTV) na statkach, gdyż jest ono niezgodne z podstawowymi normami prawa pracy, prawa do prywatności i tajemnicy handlowej. EKES proponuje zatem, by państwa członkowskie przeprowadzały ocenę ryzyka dla niektórych segmentów floty wykazujących ogólnie

wysoki stopień poważnych naruszeń. Następnie, w zależności od historii ich wcześniejszych uchybień, organy nadzoru wymagałyby od tych statków zainstalowania CCTV. By umożliwić kontrolę zgodności z obowiązkiem wyładunku, proponuje zwiększenie obecności obserwatorów kontroli na pokładzie i zaleca stworzenie dobrowolnego mechanizmu wprowadzania CCTV za pomocą zachęt dla tych armatorów, którzy zdecydują się do niego przystąpić. Jednocześnie zaleca wprowadzenie tymczasowego obowiązku CCTV w wypadku statków, które wielokrotnie dokonały poważnego naruszenia.

1.7. Nowy EFMR na lata 2021–2027 będzie odgrywać kluczową rolę w dostosowaniu europejskich statków rybackich do nowych przepisów prawnych. Zasadnicze znaczenie ma, by fundusze były łatwo dostępne na poziomie krajowym dla wszystkich osób się o nie ubiegających. Komitet sprzeciwia się zwłaszcza wprowadzeniu przepisów z mocą wsteczną, które w wypadku jednego poważnego naruszenia zobowiązują armatora do zwrotu otrzymanych wcześniej i prawidłowo rozliczonych środków.

1.8. EKES przypomina, że to w państwach trzecich dochodzi do największej liczby nadużyć finansowych i nieprzestrzegania podstawowych norm pracy i ochrony środowiska. Niemniej ryby wyłowione w ramach tych nielegalnych praktyk wciąż stosunkowo łatwo docierają na stoły europejskich obywateli. Istotne jest, by nowe systemy identyfikowalności rozwiązały również te problemy, monitorując cały łańcuch dostaw. Komitet podkreśla ponadto, że na niektórych europejskich statkach wciąż odnotowuje się przypadki wyzysku pracowników. Zaleca zatem, by organy kontrolne zwróciły na to zjawisko szczególną uwagę i by wprowadzono poważne kary w celu jego ostatecznego wyeliminowania.

1.9. EKES podkreśla, że skuteczne modele przedstawione w wieloletnich planach połowów jednogatunkowych są trudne do dostosowania do połowów wielogatunkowych, co wywiera poważny wpływ na środowisko i gospodarkę. Dlatego też zaleca bardziej rozwinięty system gromadzenia danych o zasobach rybnych w celu opracowania strategii *ad hoc* mogących lepiej ochronić różnorodność biologiczną bez nadmiernej szkody dla sektora rybołówstwa.

1.10. EKES uważa, że system zachęt dla rybaków przewidziany dla dostarczania na ląd sieci powinien obejmować również wszystkie odpady zbierane na morzu podczas połowu. Taka inicjatywa miałaby zasadnicze znaczenie dla czystości mórz, gdyż do dzisiaj to rybacy muszą płacić za czyszczenie morza z zanieczyszczeń, których nie spowodowali. EKES uważa, że dzięki odpowiednim szkoleniom rybacy mogą wnieść istotną wartość dodaną, przyczyniając się z jednej strony do oczyszczania morza, a z drugiej strony – do stworzenia pozytywnego mechanizmu integracji gospodarczej w ramach prowadzonej działalności.

2. Wprowadzenie

2.1. Powodzenie wspólnej polityki rybołówstwa (WPRyb) zależy głównie od wdrożenia skutecznego systemu kontroli i egzekwowania. Cztery odrębne akty prawne przewidują takie środki: 1) rozporządzenie w sprawie kontroli rybołówstwa, 2) rozporządzenie ustanawiające Europejską Agencję Kontroli Rybołówstwa (EFCA), 3) rozporządzenie ustanawiające wspólnotowy system zapobiegania nielegalnym, nieraportowanym i nieuregulowanym połowom (rozporządzenie w sprawie połowów NNN), 4) rozporządzenie w sprawie zrównoważonego zarządzania zewnętrznymi flotami rybackimi.

2.2. Z wyjątkiem rozporządzenia w sprawie zrównoważonego zarządzania zewnętrznymi flotami rybackimi, które niedawno poddano przeglądowi, obecny system kontroli rybołówstwa opracowano przed reformą WPRyb, w związku z czym nie jest on w pełni spójny z tą polityką. Ponadto wspomniane środki mają ponad 10 lat i nie uwzględniają obecnych i przyszłych potrzeb w zakresie danych dotyczących rybołówstwa i kontroli floty ani nie są przystosowane do nowych praktyk i technik połowowych czy też do nowych technologii kontroli oraz systemów wymiany danych. Wreszcie nie biorą one pod uwagę pewnych istotnych inicjatyw przyjętych przez UE takich jak strategie na rzecz tworzyw sztucznych, jednolitego rynku cyfrowego i zarządzania oceanami.

2.3. Zatem chociaż obecny system kontroli rybołówstwa poprawił wcześniejszą sytuację, to pewne niedociągnięcia zostały potwierdzone w ocenie REFIT Komisji, specjalnym sprawozdaniu Europejskiego Trybunału Obrachunkowego i rezolucji Parlamentu Europejskiego. Zainteresowane strony potwierdziły ograniczenia obowiązującego systemu. Z tych względów konieczne stało się dokonanie przeglądu całych obowiązujących obecnie ram prawnych.

3. Streszczenie wniosku Komisji

3.1. Wniosek Komisji opiera się na zmianie pięciu rozporządzeń i ma na celu: 1) uzupełnienie luk w WPRyb i w innych obszarach polityki UE; 2) uproszczenie ram legislacyjnych i zmniejszenie zbędnego obciążenia administracyjnego; 3) poprawę dostępności, wiarygodności i kompletności danych i informacji dotyczących rybołówstwa, w szczególności danych dotyczących połowów, oraz umożliwienie wymiany i udostępniania informacji oraz 4) usunięcie przeszkód zakłócających rozwój kultury przestrzegania przepisów i równego traktowania operatorów w poszczególnych państwach członkowskich i w stosunkach między nimi.

3.2. *Zmiany w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1224/2009⁽¹⁾ ustanawiającym unijny system kontroli w celu zapewnienia przestrzegania przepisów wspólnej polityki rybołówstwa*

3.2.1. Inspekcje i nadzór. Przedstawiono wyjaśnienia dotyczące procedury inspekcji, obowiązków inspektorów, kapitanów i operatorów. Sprawozdania z inspekcji będą sporządzane w formie cyfrowej, ułatwiając wykorzystanie i wymianę danych między właściwymi organami i państwami członkowskimi.

3.2.2. Kary. Wprowadza się wykaz wspólnych kryteriów mających na celu ustanowienie klasyfikacji poważnych naruszeń. Wprowadza się obowiązkowe kary administracyjne i minimalne poziomy grzywnien za poważne naruszenia, aby zwiększyć odstrasżający charakter i skuteczność systemu kar we wszystkich państwach członkowskich i zapewnić równe szanse. Rozwija się i udoskonala ponadto system punktów dla statków posiadających licencje.

3.2.3. Dane. Wprowadza się obowiązkowe cyfrowe systemy lokalizacji i raportu połowowego stosujące się do wszystkich statków rybackich UE, w tym statków rybackich o długości całkowitej wynoszącej poniżej 12 m. Dla łodziowego rybołówstwa przybrzeżnego przewidziano uproszczony system oparty na telefonii komórkowej. Również połowy rekreacyjne będą podlegać bardziej rygorystycznej kontroli. Celem zastosowania instrumentów cyfrowych jest zagwarantowanie całkowitej identyfikowalności łańcucha dostaw (w tym produktów przywożonych z państw trzecich) oraz systematyczne monitorowanie działań prowadzonych na statkach, również za pomocą telewizji przemysłowej (CCTV) w celu kontrolowania obowiązku wyładunku.

3.2.4. Dostosowanie do innych kierunków polityki UE. Upraszcza się sprawozdawczość dotyczącą utraconych narzędzi połowowych poprzez dokładniejsze sporządzanie (elektronicznych) dzienników połowowych. Obowiązkiem przewożenia na pokładzie niezbędnego wyposażenia do odzyskiwania narzędzi objęto również statki rybackie o długości poniżej 12 m. Ustanawia się przepisy dotyczące oznakowania i kontroli narzędzi połowowych do połowów rekreacyjnych.

3.3. *Zmiany w rozporządzeniu Rady (WE) nr 768/2005⁽²⁾ ustanawiającym Europejską Agencję Kontroli Rybołówstwa*

3.3.1. We wniosku nie ogranicza się już geograficznego zakresu uprawnień Europejskiej Agencji Kontroli Rybołówstwa do przeprowadzania inspekcji tylko do wód międzynarodowych. Wprowadza się zmiany upraszczające przetwarzanie i wymianę danych, lecz również normy upraszczające procesy finansowania Agencji.

3.3.2. W lipcu 2018 r. Komisja Europejska uzupełniła te środki o wniosek COM(2018) 499 mający na celu ujednoczenie rozporządzenia (WE) nr 768/2005 w sprawie EFCA w drodze zastąpienia i połączenia różnych rozporządzeń w jeden tekst. EKES przeanalizował już ten wniosek w odrębnej opinii⁽³⁾.

3.4. *Zmiany w rozporządzeniu (WE) nr 1005/2008⁽⁴⁾ ustanawiającym wspólnotowy system zapobiegania nielegalnym, nieraportowanym i nieuregulowanym połowom oraz ich powstrzymywania i eliminowania*

3.4.1. Zmiany systemu świadectw połowowych UE przewidują utworzenie bazy danych do zarządzania świadectwami połowowymi (CATCH), która umożliwi kontrolę opartą na ocenie ryzyka, ograniczenie możliwości nieuczciwego przywozu i zmniejszenie obciążeń administracyjnych dla państw członkowskich. Funkcje operacyjne bazy danych CATCH będą opracowywane w kilku różnych etapach. Komisji przyznaje się przekazane uprawnienia i uprawnienia wykonawcze związane z funkcjonowaniem i dalszym rozwojem bazy danych CATCH. Inspekcje i kary dostosowano do nowego otoczenia regulacyjnego.

4. Uwagi ogólne

4.1. Inicjatywa ustawodawcza Komisji, zgodna ze stanowiskiem państw członkowskich, władz lokalnych i regionalnych oraz zainteresowanych stron, cieszy się ogólnym poparciem. Jej zadaniem będzie w rzeczywistości doprecyzowanie ram prawnych dotyczących kontroli poprzez ich uproszczenie, unowocześnienie i dostosowanie do sytuacji politycznej i prawnej, a także zagwarantowanie pewności prawa i zapewnienie możliwości jego faktycznego wdrażania w ujednoczony sposób w całej Unii Europejskiej.

⁽¹⁾ Dz.U. L 343 z 22.12.2009, s. 1.

⁽²⁾ Dz.U. L 128 z 21.5.2005, s. 1.

⁽³⁾ Opinia EKES-u (NAT/756) „Europejska Agencja Kontroli Rybołówstwa (kodyfikacja)” (Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 310).

⁽⁴⁾ Dz.U. L 286 z 29.10.2008, s. 1.

4.2. Uważna analiza wniosku pokazuje, że pomimo szeroko zakrojonego procesu konsultacji ogłoszonej przez Komisję niektóre problemy wskazane przez podmioty sektora rybołówstwa (np. obowiązek wyładunku, nadmierna biurokratyza, proporcjonalność systemu kar) nie zostały odpowiednio omówione czy jasno rozwiązane w nowym wniosku ustawodawczym⁽⁵⁾.

4.3. EKES powołuje się na zasadę, zgodnie z którą koncepcja zrównoważonego rozwoju powinna być opracowana z perspektywy gospodarczej, społecznej i środowiskowej. W związku z tym zrównoważone rybołówstwo pozostaje głównym celem, lecz należy stworzyć takie warunki dla sektora rybołówstwa, by mógł on ten cel osiągnąć. Dlatego też środki w zakresie ochrony środowiska nie mogą być oderwane od konieczności poprawienia innych kluczowych aspektów takich jak warunki i bezpieczeństwo pracy, wymiana pokoleniowa, dochodowość przedsiębiorstwa, szkolenie zawodowe pracowników i witalność społeczności przybrzeżnych.

4.4. Podkreśla, że wnioski dotyczące rozporządzenia nie uwzględniają dwóch poważnych i istotnych zjawisk takich jak brexit i zmiana klimatu. Brexit powinien pociągnąć za sobą kompleksowy przegląd Europejskiego Mechanizmu Stabilności, a także zmniejszenie możliwości połowów na obecnie europejskich wodach. Natomiast zmiana klimatu w zasadniczy sposób zmienia zachowania i siedliska ryb, wśród których odnotowuje się coraz częściej znaczące migracje.

4.5. EKES zauważa, że wniosek Komisji nie opiera się na jasnej ocenie skutków gospodarczych i społecznych. Konstatację tę unaocznia jeszcze bardziej to, że w niektórych regionach UE od ponad 20 lat sektor rybołówstwa pogrążony jest w kryzysie i dotychczas ustanowione przez Komisję środki dotyczące zrównoważonego rozwoju i akwakultury nie zdołały odwrócić tej tendencji⁽⁶⁾. Dlatego też Komitet domaga się szybkiej interwencji ze strony DG ds. Zatrudnienia w celu zapoczątkowania szerokiej dyskusji w ramach sektorowego dialogu społecznego⁽⁷⁾ i wskazania bardziej odpowiednich środków oceny i ewentualnie kompensacji wpływu gospodarczego i społecznego wniosków⁽⁸⁾.

4.6. W ostatniej skardze Europejskiego Trybunału Obrachunkowego stwierdzono, że priorytetowe znaczenie ma jednolite wdrożenie w całej UE systemu kontroli i kar opartego na tzw. systemie licencji na punkty, by zagwarantować zarówno uczciwą konkurencję podmiotów, jak i jakość i identyfikowalność produktów rybołówstwa w interesie wszystkich europejskich obywateli i z korzyścią dla ich zdrowia.

4.7. EKES uważa, że cyfryzacja jest z pewnością istotnym narzędziem gwarantującym skuteczną kontrolę. Ponadto pozytywnym faktem jest to, że przewidziano uproszczone cyfrowe narzędzia kontroli dla statków rybackich o długości całkowitej wynoszącej poniżej 12 m (np. aplikacje na telefon komórkowy umożliwiające geolokalizację, chociaż na otwartym morzu występują duże obszary bez zasięgu, co uniemożliwia monitorowanie statku). Niemniej EKES wskazuje, że obowiązki rybaków nie zmniejszyły się znacząco w porównaniu z poprzednimi przepisami (zwłaszcza dla łodziowego rybołówstwa przybrzeżnego), ani też nie uproszczono ich dostatecznie, jak zapowiedziała Komisja.

4.8. Narzędzia kontroli cyfrowej powinny umożliwić faktyczne oszczędności zarówno środków finansowych, jak i czasu. Poszerzenie obowiązków dla rybołówstwa łodziowego byłoby możliwe, o ile państwa członkowskie będą dysponować dwuletnim okresem przejściowym, w ramach którego należy uwzględnić szczególne czynniki lokalne. Poszerzenie obowiązków może się natomiast okazać trudne dla statków o długości całkowitej poniżej 10 metrów, na których często brakuje mostka kapitańskiego i załoga jest jednoosobowa. W tym wypadku zaleca się dodatkową analizę rzeczywistej wykonalności tego postanowienia, by znaleźć równowagę między potrzebą kontroli a faktyczną zdolnością rybaków do wykonania wszystkich tych praktyk.

4.9. W tym względzie EKES odnotowuje, że wprowadzone środki mające na celu wyjaśnienie systemu kar mogą być zapewne korzystne dla sektora. Niemniej zasadnicze znaczenie ma to, by były one jednolicie stosowane w różnych państwach członkowskich i były faktycznie oparte na kryteriach zarządzania ryzykiem, proporcjonalne i odstraszające. Analiza wniosku wskazuje zwłaszcza na pewne sprzeczne aspekty, takie jak powiązanie wysokości kar pieniężnych z wartością rynkową złowionych ryb (dwu- a nawet pięciokrotnie przekraczającą wartość produktu), która może być bardzo zróżnicowana w zależności od obszaru geograficznego, okresu roku bądź obfitości danego gatunku czy też braku takiej obfitości i zachęcać do naruszania przepisów.

⁽⁵⁾ MEDAC, LDAC i Stowarzyszenie Krajowych Organizacji Przedsiębiorstw w Sektorze Rybołówstwa w UE kilkakrotnie przedstawiały konkretne postulaty i propozycje dotyczące obecnych problemów sektora, lecz nie znalazły one odzwierciedlenia w pakiecie legislacyjnym Komisji.

⁽⁶⁾ Na 8 000 km włoskiego wybrzeża liczba statków rybackich spadła o około 33 % w ciągu ostatnich 30 lat. Statki mają przeciętnie ok. 34 lat i wymagają pilnej modernizacji lub wymiany na nowe. W ciągu ostatnich 30 lat utracono 18 tys. miejsc pracy (w sektorze rybołówstwa we Włoszech zatrudnionych jest 27 tys. pracowników). Dane włoskiego ministerstwa polityki rolnej, żywnościowej i leśnej z 2016 r.

⁽⁷⁾ Komitet ds. dialogu społecznego w sektorze rybołówstwa morskiego (EUSSDC).

⁽⁸⁾ Opinia EKES-u (NAT/749) „Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR)” (zob. s. 104 niniejszego Dziennika Urzędowego).

4.10. EFMR jest kluczowym i niezbędnym instrumentem, by zapewnić przejście na nowy system kontroli przewidziany przez Komisję. Komitet sprzeciwia się zasadzie zawartej już w obecnym systemie kontroli i obecnym EFMR, zgodnie z którą poważne naruszenie pociąga za sobą natychmiastowy zwrot ewentualnych funduszy europejskich uzyskanych w ciągu ostatnich 5 lat. Ten restrykcyjny środek ze skutkiem wstecznym jest jedną z głównych przyczyn opóźnienia w osiągnięciu celów EFMR, gdyż skłonił on wielu rybaków do rezygnacji z ubiegania się o fundusze europejskie, gdyż obawiali się, że będą musieli je zwrócić za naruszenia uznawane za poważne, które czasami pociągają za sobą bardzo niewielką karę pieniężną. Zatem konieczne jest zagwarantowanie większej proporcjonalności kar, tak by kary odstraszały, nie stały się zniechęcające.

4.11. EKES wyraża zdecydowany sprzeciw wobec obowiązku instalowania CCTV na statkach rybackich dla kontroli zgodności z obowiązkiem wyładunku. Uważa, że ta klasyfikacja środków jest niezgodna z podstawowymi przepisami prawa pracy, prawa dotyczącego prywatności i tajemnicy handlowej przede wszystkim dlatego, że została ustanowiona w sposób horyzontalny i nie uzasadniają jej ewentualne czynniki ryzyka związane z wcześniejszym wielokrotnym naruszeniem przepisów. EKES proponuje zatem, by państwa członkowskie przeprowadzały ocenę ryzyka dla niektórych segmentów floty wykazujących ogólnie wysoki stopień poważnych naruszeń. Następnie, w zależności od historii ich wcześniejszych uchybień, organy nadzoru wymagałyby od tych statków zainstalowania CCTV. Komitet jest przekonany, że celów zrównoważenia środowiskowego i ożywienia sektora nie można osiągnąć za pomocą monitorowania i kontroli rybołówstwa w stylu Wielkiego Brata, lecz za pomocą jasnych, pewnych i przejrzystych norm i kar stosowanych w skuteczny i jednolity sposób w całej UE.

4.12. Proponuje szczególnie promowanie i zwiększenie obecności obserwatorów na statku. Ponadto zaleca stworzenie dobrowolnego mechanizmu wprowadzania CCTV, do którego zachęcano by na przykład poprzez możliwość zwiększenia własnej kwoty połowowej dla gatunków, które osiągnęły poziom MSY (maksymalnego podtrzymywalnego połowu), przy użyciu rezerwy kwot państwa członkowskiego, jeżeli jest ona dostępna, lub poprzez priorytetowe i ułatwione mechanizmy kontroli i wyładunku. Jednocześnie zaleca wprowadzenie tymczasowego obowiązku telewizji przemysłowej w wypadku statków, które wielokrotnie dokonały poważnego naruszenia.

4.13. EKES uważa, że nowy EFMR na lata 2021–2027 będzie odgrywać kluczową rolę w dostosowaniu europejskich statków rybackich do nowych przepisów prawnych. Zasadnicze znaczenie ma zwłaszcza, by fundusze były łatwo dostępne na poziomie krajowym dla wszystkich osób się o nie ubiegających.

4.14. Jak już podkreślono w innych opiniach⁽⁹⁾, EKES uważa, że istotne jest ustalenie zdolności połowowej za pomocą właściwszych parametrów dotyczących pojemności i mocy silnika, zważywszy, że są to czynniki o fundamentalnym znaczeniu zarówno dla zagwarantowania bezpieczeństwa załogi statku, jak i dla osiągnięcia bardziej zrównoważonych poziomów emisji CO₂.

5. Uwagi szczegółowe

5.1. Nadmierne połowy są bez wątpienia jednym z głównych powodów spadku ilości ryb w morzu. Niemniej Komitet uważa, że zjawisko to należy rozważyć wraz z innymi zjawiskami szkodliwymi dla gatunków morskich, takimi jak zanieczyszczenie, zmiana klimatu, transport morski i wiercenia podmorskie (niedopuszczalne poziomy hałas). Bardziej otwarte podejście ma zasadnicze znaczenie dla opracowania skutecznych strategii ochrony siedlisk morskich.

5.2. By być rzeczywiście odstraszaający, skuteczny system kar musi być łatwy i jasny w zastosowaniu. Komitet sygnalizuje, że system licencji na punkty może w takich wypadkach narażać na szwank załogę, chociaż w rzeczywistości to decyzje i postępowanie kapitana statku rybackiego powinny podlegać karze, nawet takim zdecydowanym sankcjom jak zawieszenie licencji połowowej. Na etapie zawieszenia licencji połowowej⁽¹⁰⁾ konieczne jest stworzenie mechanizmów ochrony rybaków, którzy choć podpisali umowę przewidującą udział w zyskach z połowu, mogą pozostać bez wynagrodzenia, jeżeli nie znajdą sobie nowego statku, na którym mogliby pracować, czy też nie zmienią bezpośrednio zatrudnienia. Ze względu na to, że jest to sektor znajdujący się w trudnej sytuacji, nieustanny drenaż zasobów ludzkich, kompetencji i wiedzy może jeszcze bardziej zmniejszyć możliwości jego ożywienia.

5.3. EKES popiera propozycję rozszerzenia systemu kontroli również na połowy rekreacyjne, w których ostatnio stwierdzono liczne przypadki obchodzenia obowiązujących przepisów dotyczących klasycznego rybołówstwa. Zaleca wrócić szczególnie uwagi na te połowy rekreacyjne, które są źródłem dochodu i odróżniają się od połowów rekreacyjnych mających na celu użytek własny i konsumpcję osobistą. Środek ten ma zasadnicze znaczenie dla ochrony rybaków, którzy działają zgodnie z prawem, i dla przeciwdziałania formom nieuczciwej konkurencji lub – w poważniejszych przypadkach – również nielegalnym połowom.

⁽⁹⁾ Opinia EKES-u (NAT/749) „Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR)” (zob. przypis 8).

⁽¹⁰⁾ Zawieszenie licencji połowowej na podstawie kryterium ponownego popełnienia naruszenia może trwać minimalnie od 4 miesięcy do maksymalnie roku, aż do ostatecznego odebrania licencji.

5.4. EKES zgadza się, że zasadnicze znaczenie ma zagwarantowanie identyfikowalności produktów rybołówstwa, niemniej zniesienie zwolnienia z obowiązku zgłoszenia w dzienniku połowowym ilości przetrzymywanej na statku poniżej 50 kg może nastąpić dużych trudności, szczególnie drobnym rybakom. By spełnić wszystkie praktyki biurokratyczne, które mogą długo trwać na morzach wielogatunkowych takich jak Morze Śródziemne, drobni rybacy mogą stracić zbyt dużo czasu przed wyładunkiem i nie uda im się sprzedać wyłowionych ryb po najlepszej cenie. Dlatego zaleca utrzymanie obecnych progów przy jednoczesnym ścisłym monitorowaniu, czy nie prowadzi to do jakichkolwiek niepożądanych skutków.

5.5. Można poprzeć proponowany przez Komisję nowy mechanizm identyfikowalności, szczególnie jeżeli chodzi o produkty przywożone. Pomimo tego, że to w państwach trzecich dochodzi do największej liczby przypadków nadużyć finansowych i nieprzestrzegania podstawowych norm pracy (konwencji MOP) i ochrony środowiska, ryby złowione w wyniku tych nielegalnych praktyk stosunkowo łatwo trafiają na stoły europejskich obywateli. Trzeba też jednak zaznaczyć, że na niektórych statkach europejskich wciąż można zaobserwować praktyki związane z wyzyskiem pracowników⁽¹¹⁾, które wymagają szczególnej uwagi ze strony organów odpowiedzialnych za kontrolę i poważnych kar w celu ostatecznego wyeliminowania tego zjawiska.

5.6. Ponadto Komitet odnotowuje, że wprowadzony intensywny łańcuch kontroli identyfikowalności nie może zostać przerwany podczas pierwszej sprzedaży, gdyż konieczne jest kontrolowanie całego łańcucha dostaw „z morza na stół”. Również w tym wypadku zaleca się aktywny udział wszystkich zainteresowanych podmiotów – od hurtowników przez przetwórców po sprzedawców detalicznych.

5.7. Deklaracja maltańska z 2017 r. MedFish4Ever jest podstawą działania UE. Niemniej EKES uważa, że konkretne środki techniczne i środki ochrony zasobów rybnych powinny zostać dostosowane do różnych technik połowowych i cech biologicznych morza. EKES zauważył zwłaszcza że skuteczne modele przedstawione w planach połowów jednogatunkowych są trudne do dostosowania do połowów wielogatunkowych, co wywiera poważny wpływ na środowisko i gospodarkę⁽¹²⁾. Dlatego też zaleca bardziej rozwinięty system gromadzenia danych o zasobach rybnych w celu opracowania strategii *ad hoc* mogących lepiej ochronić różnorodność biologiczną bez nadmiernej szkody dla sektora rybołówstwa⁽¹³⁾.

5.8. Jak już EKES zauważył we wcześniejszych opiniach⁽¹⁴⁾, połączenie sztywnego systemu kwot z nowym obowiązkiem wyładunku stanowi jeden z głównych problemów sektora. Sfinansowanie wysokich kosztów przejścia na bardziej zrównoważone rybołówstwo (np. selektywne sieci) musi być w całości wspierane przez środki z EFMR. EKES ma nadzieję, że wprowadzony zostanie uproszczony, oparty na analizie ryzyka i pragmatyczny system kontroli na podstawie szeroko zakrojonych działań na poziomie krajowym przy wsparciu zainteresowanych stron, aby ułatwić wielu statkom rybackim przestawienie się na inny model.

5.9. Komisja proponuje, by wszystkie produkty rybołówstwa były ważone przez operatorów zarejestrowanych w chwili wyładunku przed przechowywaniem, przewozem czy też wprowadzeniem do obrotu. EKES uważa, że istotne jest utrzymanie obecnej możliwości wrywkowej kontroli. Ponadto w wypadkach, w których produkty rybołówstwa są przewożone przed wprowadzeniem do obrotu lub w których pierwsza sprzedaż następuje w państwie trzecim, zaleca utrzymanie obecnego terminu przekazania należytej dokumentacji właściwym organom w ciągu 48 godzin od wyładunku w celu uniknięcia opóźnień i związanej z nimi utraty jakości.

⁽¹¹⁾ Zob. artykuł w The Guardian: „We thought slavery had gone away: African men exploited on Irish boats”.

⁽¹²⁾ Generalna Komisja Rybołówstwa Morza Śródziemnego (GFCM), „The State of Mediterranean and Black Sea Fisheries” [Stan rybołówstwa w basenie Morza Śródziemnego i Morza Czarnego], 2016 r., s. 26. Zgodnie ze wskazaniami GFCM-FAO w morzach jednogatunkowych prowadzenie ukierunkowanych połowów jest łatwiejsze, ponieważ współistnieje tam niewiele gatunków ryb, co upraszcza wyznaczanie ograniczeń połowowych. Z kolei w morzach wielogatunkowych w tym samym morzu znaleźć można wiele gatunków ryb.

⁽¹³⁾ Opinia EKES-u „Plan wieloletni dotyczący małych gatunków pelagicznych w Morzu Adriatyckim” (Dz.U. C 288 z 31.8.2017, s. 68). Opinia EKES-u (NAT/749) „Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR)” (zob. przypis 8).

⁽¹⁴⁾ Opinia EKES-u „Obowiązek wyładunku”, (Dz.U. C 311 z 12.9.2014, s. 68). Zgodnie z pkt 1.2 „uważa, że wniosek Komisji jest zbyt skomplikowany oraz że zastosowanie obowiązku wyładunku nałoży na rybaków konieczność wykonywania nieproporcjonalnie dużej dodatkowej pracy. Z tego względu stoi na stanowisku, że przepisy powinny być bardziej pragmatyczne, jasne, zrozumiałe i elastyczne oraz powinny rzeczywiście zapewnić rybakom pewien okres przejściowy na dostosowanie się bez obawy sciążenia na siebie ostrych kar”.

5.10. EKES przyjął z zadowoleniem wnioski Komisji dotyczące produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych⁽¹⁵⁾, a szczególnie środki zachęcające do dostarczania na ląd zniszczonych lub uszkodzonych urządzeń połowowych, tak by ułatwić ich recykling⁽¹⁶⁾. Środek ten, w połączeniu z nowym środkiem dotyczącym portów⁽¹⁷⁾, stwarza nowe scenariusze i możliwości dla zrównoważonego rybołówstwa i gospodarki o obiegu zamkniętym. EKES uważa, że system zachęt dla rybaków dotyczący dostarczania na ląd sieci powinien obejmować również wszystkie rodzaje odpadów zbieranych na morzu podczas połowu. Istotne jest ponadto sprawdzenie, czy wprowadzenie mechanizmu zwiększonej odpowiedzialności producenta nie obciąża przedsiębiorstw sektora rybołówstwa dodatkowymi kosztami zakupu sieci. EFMR może być najbardziej odpowiednim instrumentem finansowym wspierającym ten proces.

5.11. Taka inicjatywa miałaby zasadnicze znaczenie dla czystości mórz, gdyż do dzisiaj to rybacy muszą płacić za wyładowanie na ląd odpadów zebranych podczas połowu. Są to między innymi w 90 % odpady zebrane przez sieci i rybacy mają obowiązek różnicowania odpadów oraz – gdy nie można ich zidentyfikować – zaklasyfikowania ich do odpadów specjalnych, z czym wiążą się konkretne formy przetwarzania. W praktyce zgodnie z obowiązującymi normami rybacy muszą płacić za czyszczenie morza z zanieczyszczeń, których nie spowodowali. EKES uważa, że dzięki odpowiednim szkoleniom rybacy mogą wnieść istotną wartość dodaną, przyczyniając się z jednej strony do oczyszczania morza, a z drugiej strony – do stworzenia pozytywnego mechanizmu integracji gospodarczej w ramach prowadzonej działalności⁽¹⁸⁾.

Bruksela, dnia 12 grudnia 2018 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽¹⁵⁾ Opinia EKES-u (NAT/742) „Tworzywa sztuczne jednorazowego użytku” (Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 207).

⁽¹⁶⁾ COM(2018) 340 final.

⁽¹⁷⁾ COM(2018) 33 final.

⁽¹⁸⁾ Opinia EKES-u „Strategia na rzecz tworzyw sztucznych w gospodarce o obiegu zamkniętym” (w tym działania w sprawie odpadów morskich) (Dz.U. C 283 z 10.8.2018, s. 61).

Opinia EKES-u (NAT/742) „Tworzywa sztuczne jednorazowego użytku” (zob. przypis 15).

Opinia EKES-u (NAT/749) „Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR)” (zob. przypis 8).